



Geriamojo vandens saugos ir kokybės 2021 m. apžvalga

Lietuvos higienos normoje HN 24:2017 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ ir Europos Sąjungos teisės aktuose, reglamentuojančiuose geriamojo vandens saugą ir kokybę, nurodyta, kad geriamasis vanduo yra saugus ir sveikas vartoti, kai:

a) jame nėra mikroorganizmų, parazitų ir medžiagų, savo skaičiais ar koncentracijomis galinčių kelti potencialų pavojų žmonių sveikatai;

b) jis atitinka nustatytus minimalius mikrobinius ir toksinius (cheminius) rodiklius bei parametrų vertes;

c) užtikrinama vandens išteklį ir tiekiamo geriamojo vandens apsauga nuo taršos, o vandens programinė priežiūra geriamojo vandens tiekėjų vykdoma taip, kad būtų galima įvertinti ir nustatyti, ar vanduo atitinka Higienos normoje nustatytus mikrobinius ir toksinius (cheminius) rodiklius bei parametrų vertes geriamojo vandens vartojimo vietose.

Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras apibendrina (Žr. suvestines 1-5 lenteles) Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos valstybinės geriamojo vandens saugos ir kokybės kontrolės statistinės metinės ataskaitos 2021 m. duomenis, 2022 m. pateiktus Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centrui ir Sveikatos apsaugos ministerijai.

1-je suvestinėje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad 2021 m. viešai tiekiamą vandenį vartojo 81,7 proc. Lietuvos gyventojų, o 18,3 proc. Lietuvos gyventojų geriamuoju vandeniu apsirūpino individualiai iš šachtinių ir gręžtinių šulinių, versmių ir verdenių. Daugiausiai viešai tiekiamą geriamąjį vandenį vartojančių gyventojų buvo Anykščių raj. (100 proc.), Palangos m. (100 proc.), Švenčionių raj. (100 proc.), Utenos raj. (100 proc.), Visagino m. (100 proc.), Kauno m. ir raj. (97,9 proc.), Jonavos raj. (96,1 proc.), Telšių raj. (92,3 proc.) ir Panevėžio m. ir raj. (90,5 proc.) savivaldybėse. Daugiausiai individualiai geriamuoju vandeniu apsirūpinančių gyventojų buvo Lazdijų raj. (63,5 proc.), Kazlų Rūdos (62,1 proc.), Zarasų raj. (60,6 proc.), Šalčininkų raj. (58,0 proc.), Biržų raj. (57,5 proc.), Ignalinos raj. (51,3 proc.) savivaldybėse.

Lietuvoje 2021 m. geriamąjį vandenį iš viso tiekė 1782 vandenvietės (2 suvestinė lentelė), iš kurių 48 buvo stambios, tiekiančios daugiau kaip 1000 m³ geriamojo vandens per parą arba aptarnaujančios daugiau nei 5000 vartotojų ir iš jų pačios didžiausios vandenvietės, tiekiančios atitinkamą geriamojo vandens kiekį m³/parą, buvo: Vilniaus (87 644,0 m³/parą), Kauno (51 126,0 m³/parą), Klaipėdos (24 054,0 m³/parą), Panevėžio (18 251,0 m³/parą) ir Šiaulių (12 937,0 m³/parą). Vandenviečių, tiekiančių iki 1000 m³ geriamojo vandens per parą, iš viso buvo 1734, iš kurių 112 vandenviečių tiekė nuo 101 iki 1000 m³/parą geriamojo vandens ir 1622 vandenvietės tiekė iki 100 m³/parą geriamojo vandens, iš jų daugiausiai tokių vandenviečių buvo Vilniaus (252), Kauno (201), Šiaulių (188), Utenos (175), Marijampolės (169) ir Panevėžio (168) apskrityse.

2021 m. stambiosiose Lietuvos vandenvietėse, tiekiančiose daugiau kaip 1000 m³ geriamojo vandens per parą arba aptarnaujančiose daugiau nei 5000 vartotojų, buvo atlikti 4043 tyrimai **žarninių lazdelių (E. coli)** mikrobiologinei taršai nustatyti, iš kurių didesnė nei leidžiama mikrobiologinė tarša buvo nustatyta 2 tyrimuose Alytaus m. ir raj. savivaldybėje, kas sudaro 0,05 proc. nuo visų tyrimų. Taip pat, atlikus 702 tyrimų **žarninių enterokokų** nustatymui geriamajame vandenyje analizę, didesnė nei leidžiama žarninių enterokokų mikrobiologinė tarša nustatyta 1 (0,14 proc.) tyrime Vilniaus m. ir raj. savivaldybėje. Buvo atlikti 5823 tyrimai toksinėms (cheminėms) medžiagoms nustatyti ir didesnė nei leidžiama tarša buvo nustatyta 2 tyrimuose (0,03 proc.). Įvertinus toksinių (cheminių) medžiagų tyrimų duomenis atskirų

savivaldybių vandens tiekimo įmonių geriamajame vandenyje, didesnis nei leidžiamas **fluoridų** kiekis nustatytas Kelmės raj. (22,2 proc.) 2 iš 9 mėginių (3 suvestinė lentelė).

Atlikus vandenviečių, tiekiančių vartotojams geriamojo vandens iki 1000 m³ per parą, 7943 tyrimų **žarninių lazdelių (E. coli)** nustatymui analizę, didesnė nei leidžiama žarninių lazdelių (E.coli) mikrobiologinė tarša buvo nustatyta 9 tyrimuose, kas sudaro 0,11 proc. nuo visų tyrimų. Įvertinus tyrimus žarninių lazdelių (E. coli) nustatymui atskirų savivaldybių vandens tiekimo įmonių geriamajame vandenyje, didesnė nei leidžiama mikrobiologinė tarša nustatyta Plungės raj. (1,40 proc.), Telšių raj. (1,32 proc.), Prienų raj. (1,19 proc.), Kėdainių raj. (0,60 proc.), Ignalinos raj. (0,41 proc.), Kauno m. ir raj. (0,41 proc.) savivaldybių vandens tiekimo įmonių geriamajame vandenyje (4 suvestinė lentelė). Taip pat buvo atlikta 2821 tyrimas **žarninių enterokokų** nustatymui geriamajame vandenyje analizė. Didesnė nei leidžiama žarninių enterokokų mikrobiologinė tarša nustatyta 3 (0,11 proc.) tyrimuose. Įvertinus tyrimus žarninių enterokokų nustatymui atskirų savivaldybių vandens tiekimo įmonių geriamajame vandenyje, didesnė nei leidžiama tarša nustatyta Ignalinos raj. (2,86 proc.), Raseinių raj. (2,13 proc.) ir Kauno m. ir raj. (1,59 proc.) savivaldybių vandens tiekimo įmonių geriamajame vandenyje (4 suvestinė lentelė).

Vandenvietėse, tiekiančios vartotojams geriamojo vandens iki 1000 m³ per parą, buvo atlikti 46 546 tyrimai toksinėms (cheminėms) medžiagoms nustatyti. Didesnis nei leidžiamas toksinių (cheminių) medžiagų kiekis buvo nustatytas 128 tyrimuose (0,28 proc.) (4 ir 5 suvestinės lentelės). **Fluoridų** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikta 1773 tyrimai, iš jų 62 (3,5 proc.) tyrimai savivaldybių vandenviečių geriamajame vandenyje neatitiko reikalavimų: Kretingos raj. – 21 (41,2 proc.), Kelmės raj. – 20 (55,6 proc.), Skuodo raj. – 14 (43,8 proc.), Raseinių raj. – 5 (10,2 proc.), Palangos – 1 (50 proc.), Šiaulių m. ir raj. – 1 (2,3 proc.). **Boro** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikta 1755 tyrimai ir 52 (3,0 proc.) tyrimai neatitiko reikalavimų, iš jų Raseinių raj. – 21 (37,5 proc.), Kėdainių raj. – 8 (14,8 proc.), Klaipėdos m. ir raj. – 8 (12,5 proc.), Jurbarko raj. – 6 (16,7 proc.), Kretingos raj. – 6 (15,4 proc.), Kelmės raj. – 2 (5,6 proc.), Jonavos raj. – 1 (3,2 proc.) savivaldybių vandenviečių geriamajame vandenyje. **Arseno** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikti 1825 tyrimai ir 3 (0,2 proc.) tyrimai Šilalės raj. savivaldybės vandenviečių geriamajame vandenyje neatitiko reikalavimų (4,7 proc.). **Švino** kiekiui nustatyti buvo atlikti 1744 tyrimai ir 1 iš jų (0,1 proc.) neatitiko reikalavimų (Ignalinos raj. – 1 (2,9 proc.)). **Vario** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikti 1672 tyrimai ir 1 iš jų (0,1 proc.) Trakų raj. savivaldybės vandenvietėse neatitiko reikalavimų (5,3 proc.). **1,2-dichloretno** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikti 1680 tyrimai ir 1 iš jų (0,1 proc.) neatitiko reikalavimų (Jonavos raj. – 1 (3,1 proc.)). **Nikelio** kiekiui nustatyti buvo atlikta 1741 tyrimų ir 6 (0,3 proc.) tyrimai neatitiko reikalavimų: Kėdainių raj. – 3 (6,8 proc.), Ignalinos raj. – 1 (2,9 proc.), Šalčininkų raj. – 1 (2,7 proc.) ir Švenčionių raj. – 1 (2,4 proc.) savivaldybių vandenvietėse. **Nitrito** vandens tiekimo sistemoje (iš vartotojo čiaupo) kiekiui nustatyti buvo atlikti iš viso 1265 tyrimai ir 1 iš jų (0,1 proc.) neatitiko reikalavimų (Panevėžio m. ir raj. savivaldybės vandenvietėje – 1 (2,4 proc.)). **Seleno** kiekiui nustatyti iš viso buvo atlikti 1631 tyrimai ir 1 iš jų (0,1 proc.) neatitiko reikalavimų (Panevėžio m. ir raj. savivaldybės vandenvietėje – 1 (2,2 proc.)).

2021 m. ištyrus 2 šachtinių šulinių vandens mėginius, buvo nustatytas 1 (50,0 proc.) **mikrobiologinių** reikalavimų neatitinkantis mėginy, tai Klaipėdos m. ir raj. (100 proc.) savivaldybės teritorijoje esantis šachtinis šulinys. Ištyrus 3 šachtinių šulinių vandens mėginius buvo nustatyta, kad 1 (33,3 proc.) mėginyje **cheminių (toksinių) medžiagų** koncentracijos neatitiko saugos sveikatai reikalavimų, tai Kauno m. ir raj. (100 proc.) savivaldybėje esantis šachtinis šulinys (6 suvestinė lentelė).

Siekiant pagerinti Lietuvos gyventojų aprūpinimą saugiu geriamuoju vandeniu, būtina ir toliau plėtoti centralizuotą geriamojo vandens tiekimą savivaldybėse, kuriose nemaža dalis gyventojų geriamuoju vandeniu apsirūpina individualiai, renovuoti smulkiųjų vandenviečių įrangą, teikti informaciją individualiai iš šachtinių šulinių geriamuoju vandeniu apsirūpinantiems vartotojams.

Parengė Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras (dr. Albertas Barzda, Ignė Česnakauskienė)